

Скінь

уборы свае,

Увайдзі

У раку

рук маіх...

Дзмітро Паўлычка

Выбраныя вершы

n

паэты планеты

Дзмітро Паўлычка

Выбраныя вершы

Пераклад з украінскай

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2019

УДК 821.161.2-1
ББК 84(4Укр)-5
П21

Серія заснована у 2016 році.

Редкалегія серії:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, **В. Сёмуха**,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Укладальнік Міхась Скобла

Пераклады зроблены паводле выданняў:

Дмитро Павличко. *Любов і ненависть*. Київ: Молодь, 1983.

Дмитро Павличко. *Спираль*. Київ: Радянський письменник, 1984.

Дмитро Павличко. *Покаянні псалми*. Київ: Основи, 2009.

Дмитро Павличко. *Два кольори*. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017.

На вкладки:

МІХАСЬ СКОБЛА

Фотопортрет Дмитра Паўлычкі (2017).

ISBN 978-985-23-0086-5

©Дызайн серії. Русецкі М. І., 2016.

©Афармленне. Выдавец Зміцер Колас,
2019.

(Хочу тебе цілувати. Рятунок...)

Прагну цябе цалаваць. Паратунак
У пацалунках – ад смерці. Бяры
Келіх у рукі, бо вытхнецца трунак,
І на яго больш не будзе пары.

Гэта бязважкасць. Развевяўся морак,
Зніклі турботы і смутак. Зямля
Нас адпусціла. Мы выйшлі да зорак,
Як касманаўты з свайго карабля.

Не адпускай у сусвет незнаёмы,
Вусны мне дай, не нахмурвай чала.
Ты ў пацалунках не ведаеш стомы,
Бы ў медазбор залатая пчала.

1973

(Я стужився, мила, за тобою...)

Я збалеўся, мілая, табою,
Не магу суняць тугу сваю –
Яварам, апаленым журбою,
Моўчкі паміж букамі стаю.

Грае лісце на вясновым сонцы,
А ў душы – як неба, сіні сум.
Явар напявае яваронцы,
І сляза высушвао расу.

Сыпле снег калючы, як мякіна,
За высокай кручай растае.
Явару ўсё сніцца яварына
І каханне юнае яе.

Ён не знае, што прыедуць людзі,
Выглядзяць яго сярод гурбы,
Распілююць маладыя грудзі,
Скрыпку высекуць з яго журбы.

1972

(Я в пазуху зайду тайком...)

Я ў пазуху зайду тайком,
Як злодзей ноччу да каморы.
Там пахнуць грудзі малаком,
Як зёлкамі ў Карпатах горы.

Там крыжык у лагчынцы лёг,
Як матылёк залатакрылы,
І пах такі, што валіць з ног,
Як хмель з мядовае барылы.

З-пад ног губляючы зямлю,
Шапчу: мне золата не трэба,
Я толькі вусны прытулю,
Да тых вышыняў, як да неба.

1997

(Візьми мене, як арфу, поміж ноги...)

Вазьмі мяне ва ўскрыленыя ногі,
Як арфу, каб зайграць на ёй, бяруць...
З патрушчанай маланкамі дарогі
Вярнуўся я, каб музыку вярнуць.

Я там прайшоў – і не пакінуў следу.
Вярнуўшыся, прашу цябе: кахай!
І болей за Дзясну я не паеду,
І болей не падамся за Дунай.

Нікуды не памкнуся ад прычала.
А калі доля гэта не міне,
Я не хачу, каб ты мяне чакала,
Але хачу, каб сніла ты мяне.

Хай той дарогай смерч ідзе нача́мі,
Хай трушчыць дрэвы, спальвае траву,
Але пакуль ты ў сне мяне вача́мі
Заплюшчанымі бачыш – я жыву.

1998

(Моя любове, ти як Бог...)

Маё каханне, ты як Бог, –
Я ўжо не веру, што ты ёсць.
У безлічы зямных трывог
Ты рэдкі і раптоўны госць.

Ды ўсё ж належу я табе,
Хоць пачуццё ў сабе таю,
Хоць не ў малітве, а ў кляцьбе
Я сілу згадваю тваю.

Маё знявер'е не судзі –
Грашыць ім часам маладосць.
Сагрэй, дабраславі, прыйдзі,
Калі ты ёсць, калі ты ёсць!

1973

(Був день, коли ніхто не плаче...)

Быў дзень, калі ніхто не плача,
Быў ясны дзень, як немаўля.
Ды здрыгануўся я – няйначай
Тваё рыданне ўчуў здаля.

Я ведаў – ты не зарыдала,
А ў свеце жорсткім і для нас
Адно імя маё назвала,
Мяне паклікала ў той час.

1973

(Напав я на тебе раптом...)

Напаў на цябе я раптам
На сцежцы пасярод стэпу,
Нахлынуў, як дождж знянацку,
Як лівень лінуў буравейны,
Ліпнёвы свавольнік-музыка,
Асветлены бліскавіцамі,
Дождж – нібы песня каханья.

Ты ўсё ўцячы спрабавала,
А я танцаваў навокал,
Шалеючы ад захаплення,
Ад пэўнасці, што нікуды
Схавацца табе не ўдасца;
На ста сапёлках адразу
Я граў, каб цябе завабіць,
Прынадзіць гукамі буры;
А потым я ўзяў цымбалы,
Іх старчаком паставіў,
Да неба хадзіў па струнах –
Цябе зачароўваў упарта
Сваім сатанінскім танцам.

Ты ж бегла і азіралася
Спалохана ў чыстым полі,
Дзе сховы няма ад грому,
Ад ліўня і ад каханья.
Ты кроплі, нібы далоні
Мае бессаромныя, прагныя,
Адбівала сваімі далонямі.
Ды ў мяне тых рук было безліч,
Якія цябе лавілі,
Сціскалі ў абдымках пяшчотна
І напаўнялі паволі
Тваё неспатольнае цела,
Быццам зямлю вадою,
Песняй святла і свята.

Як змокла ты ўся да ніткі,
Павольней пайшла. А потым
Спынілася, засмялася,
Да неба ўскінула рукі –
Быццам прасіла болей
Струменяў святла дажджавога
І музыкі з-пад блакіту.

Мы прагна сышліся ў танцы –
Аж гузікі адарваліся
Ў тваёй танюткай сукенцы,
Адскочылі і засвяціліся
Над стэпам, нібы ракеты,

Што абвяшчаюць наступ.
Ты скінула ўсё адзенне,
Цяжкое ад ліўню і грому –
А, зрэшты, яно і не трэба
У танцы з дажджом ліпнёвым.

Я сам быў табе за адзенне,
Я сам быў табе за каралі,
Я кроплямі дыяментаў
Асвятляў тваё гнуткае цела,
Тваіх валасоў пярсцёнкі,
Сплываў між грудзьмі тваімі
Ручайком – ланцужком са срэбра.

Потым стала ў полі вясёлка,
І ўвайшла ты пад сіняе неба,
Пад скляпенне блакіту, як сонца,
Сваім ззяннем сама асляплёная;
А я, ап'янелы, у далеч,
Яшчэ цёмную ад хмаравіння,
Адыходзіў – не дождж, а хлопец,
І пах тваёй плоці, шчаслівы,
Я нёс, як дарунак, з сабою.

1973

(Скинъ одежу свою...)

Скинъ уборы свае,
Увайдзі
У раку рук маіх –
Ужо лета,
Ад крыніцы ажно да мора
Замлявае рака, а над ёю
Завірухаю сонца шуміць.

1973

(Моя любов – усохла деревина...)

Маё каханне – ссохлая таполя.
Ёй радасна, калі зіма прыходзіць:
Тады ўсе дрэвы на яе падобны.
Бязлістыя ўчарнелыя галіны
Тырчаць, як косткі, бо абгрызлі іх
Вятры асення – галодныя сабакі.
Вясной ёй сумна, бо тады яна
Здалёк відна між хваль зялёналістых.
Яна мяне баіцца – дрэваруба,
Што ходзіць і няспынна падчышчае
Зялёны сад душы. Калі падходжу
З сякерай вострай да яе, каб ссекчы
І, парубаўшы, кінуць у агонь, –
Яна трымціць! Адзін лісток зялёны
Яшчэ на ёй. Адзін лісток надзеі,
Што будзе, будзе любая мая
Мяне кахаць. І пырсне ліццем буйна
Ізноў галлё. Таму і абмінае
Усохлую таполю з году ў год
Сякера вострая...

1974

(Ми вийдем з тобою на листя опале...)

Пяшчотным кілімам апалага лісця,
Нам выпала ў вечар апалавы вайсці.
Ідзеш да мяне ты, як лань да аленя,
І лес нерухомее ў шчырым здзіўленні.

Ачысціцца подых і голас ад дыму,
І ўзнімецца песня жар-птушкай з кіліму.
Трава нам зайграе і вецер затрубіць...
Нас стрэл паляўнічага раптам
Разбудзіць.

1973

(Найдовша з усіх доріг...)

Найдаўжэйшая з усіх дарог –
Дарога твайго прыходу.
Найбольшая з усіх таямніц –
Таямніца твайго аблічча.

Мы развітваемся на дзень –
Як разыходзімся навекі,
І твой след на маім сэрцы
Глыбее з паглядам кожным.

1973

(Шо я для тебе маю...)

Што для цябе я маю?
Рукі! Вусны! І сэрца!
Так, мая залатая,
І гэта ўсё не мінецца.

Я цябе абгарну рукамі,
Пацалункамі абаўю,
А ў сэрцы, на донцы самым,
Схаваю журбу сваю.

1979

(Я бачив тебе сьогодні...)

Я бачыў цябе сягоння
Між дзяўчынкамі з пятага класа.
Ты гэткая ж, як яны:
Танюсенькая сцяблінка,
Навокал якой скакалка
Гудзе, як прапелер.

Я бачыў цябе сягоння
Між нявестамі маладымі.
Ты гэткая ж, як яны:
Белы твар у вяснушках,
Навокал якога свеціцца
Арэол мацярынства.

Я бачыў цябе сягоння
Між бабулямі сівавокімі.
Ты гэткая ж, як яны:
Празрыстая кропля мёду,
Навокал якое лётаюць
Згадкі, нібыта пчолы.

1973

Прытавесць пра каханне

(Притча про любов)

Жыў дудар у Косаве. Бывала,
На кірмаш выносіў абярэмкі
Дэнцывачак, сапілак і тэленак –
Дудачак, жалеек і свіщёлак,
Кожную з іх браў, на гук настройваў,
Кожная па-свойму адгукалася –
Гэта плакала, а тая весялілася,
Гэта шчабятала, як малое,
Тая ж – салавейкам залівалася,
Мроіла вясною і каханнем;
Гэта ўпотай, бы ўдава, журылася,
Тужачы па тым, што не вяртаецца,
Тая – у душу ўбівала голас,
Нібы вастрыё сталёва-пругкае,
Па якім сцякае кроў нявінная;
Гэта, калыханку даўнюю згадаўшы,
Як ад слёзаў росная, свяцілася,
Тая – і ўсяго адна-адзіная –
Грала аж за цэлае вяселле –
Гэткая была яна шчаслівая
І багатая на падгалоскі, што здавалася,

Можа ўзяць дудар звычайны посах,
Кій звычайны, нават проста палку
І падзьмуць адно – яны зайграюць,
Нібыта музычныя прылады.

У яго руках заўжды жалейка
Распускалася зялёным лісцем песні,
Ў ёй душа лясчыны ўваскрасала
І пад Косавам тады, нібы арэхі,
Спелыя гайдаліся сузор’і
Мар юнацтва, радасцяў каханья.

Ніхто не ведаў, што іграў дудар
Для свае каханае дзяўчыны,
Што здалёк ён бачыў, як яна
У хусце залацістай, бы сланечнік,
Стаіць на небасхіле каля хаты,
Стаіць і слухае, і цэлы свет
Праходзіць перад ёю ў зьянні гукаў;
Сама ж яна то плача, то смяецца,
Цалуе голас кожнае флаяры,
Прымае песню, быццам квет пчалу.

Ды раптам пачалі рыдаць і плакаць
Жалейкі ўсе – дзяўчына выйшла замуж
За іншага – і сумна стала ўсюды,
І сонца залатое пацямнела,

Як лісце явараў пад восеньскай слатой.
А потым... Потым пачалі смяцца
На кірмашы флаяры і дэнцыўкі;
Яны смяліся, а ўсім было журботна,
Што не чуваць на кірмашовай плошчы
Тугі ранейшай звыклае жалейкі,
А толькі смех, што ашукаць жадае,
Нібы гандляр, і выдаць гора хоча
За радасці і ўцехі неўтаймоўныя.

А потым перастаў зусім прыходзіць
На кірмашы з жалейкамі сваімі
Музыка той вялікі. Дзе ён сёння?
Няшчыры смех – знак сумнае любові –
Перажывецца, мілы мой дудару;
Вярніся і іграй. І я смяўся,
І плакаў так, пакуль не зразумеў:
Каханне тое, што на небасхіле, –
Не смех і не рыданне, а туга.

Прытравесць пра Сонца

(Притча про Сонце)

Ляжала Сонца ў ціхім бродзе,
Дзе армія гула ў паходзе.

Цяжкімі ботамі салдаты
Тапталі Сонца ў глей зацята.

Яны ішлі, як ноч, – бясконца,
На гразь, на гразь змясілі Сонца.

Прайшлі, нарэшце, – растаптана
Ляжала Сонца, нібы рана.

Ды хвілі не прайшло, здаецца, –
У бродзе Сонца зноў смяецца.

Імчала конніца – штосілы
Па Сонцы капытамі біла.

Нібы лісцё вяргінь шаўковых
Парвалі Сонца зноў падковы.

Прайшлі і цуглі і страмёны –
Вада ўчарнелася стамлёна.

Ды хвілі не прайшло, здаецца,
Зірніце, Сонца зноў смяецца.

Паўзлі цяжкія танкі з гудам,
Змяшалі Сонца з глеем, з брудам.

І промні – нібы дрот са сталі
На гусеніцы наматалі.

Іх разрывалі вераломна –
Не засталася ані промня.

Спаўзлі за танкамі адразу
Драконы бою – грывы газу.

І хвілі не прайшло, здаецца, –
Смяецца Сонца, зноў смяецца!

Прытавесць пра Смерць
(Притча про Смерть)

Дзед Іван касіў траву –
Ішла праца туга.
Стала Смерць каля яго:
– Добры дзень, нядуга!

Ты сваё ўжо адрабіў,
Сцішыцца не шкодзіць.
Вось прыйшла я, каб цябе
На спачын праводзіць.

– Ведаю, – сказаў стары, –
Пашчырэў даволі,
Кумка, дай, адно прашу,
Дакасіць мне поле.

Небагата працы тут,
Можа – да абеду...
– Пачакаю, – згодна Смерць, –
Толькі рупся, дзеду.

Пачакала пяць хвілін,
Потым ад нудоты
Кпіны сыпаць пачала,
Збыткаваць з работы.

– Го, кладзеш ты, як юнак, –
Не валкі, а горы.
Вось што значыць – дзедусёк
Малады ды скоры.

Хто яшчэ так можа гнуць
У старанні спіну –
Вось улёг, хоць паміраць
Мае праз гадзіну.

Ну й папаўся экземпляр,
Проста самародак...
Трэба тут яшчэ табе
Дзесяць пяцігодак,

Каб увесь мурог скасіць
Аж да небакраю.
Ты збрахаў, але й хітрун
Проста памірае!

Выпрастаўся дзед. На Смерць
Глянуў сатаною.
– Памаўчала б ты, а не –
Пакасі са мною.

Пакляпай сваю касу,
Разагніся трохі,
Паспрабуй сцінаць дуддзё
І чартапалохі.

Струмант свой ты запусці

У траву талкова.

Не лялуйся. І давай

Мы складзём умову,

Як дагоніш ты мяне,

То сцінай, як сою,

А як я тваю пяту

Адмахну касою,

Жыць яшчэ дазволіш мне,

Колькі захачу я!

– Я на ўмову, – кажа Смерць, –

Згодна на такую.

Пачалася барацьба.

Смерць ажно хістае,

Сыкае яе каса,

Як гадзюка тая.

Але дзед хутчэй ідзе,

Бо на гэтым полі

Купіны вядомы ўсе,

Як старыя болі.

Ён абкошвае кусты,

Гнёзды, мурашышчы...

Запар Смерць сцінае ўсё.

Як агнішчам нішчыць.

Бо для Смерці ўсё – трава:
Мурашы, піскляты,
Глог, душа і чалавек,
Мыш і птах крылаты.

Смерць не гутарыць ні з кім
Шчыра і адменна.
Дзе ідзе – ўсё на зямлі
Скошвае на сена.

Свішча, бліскае каса
Люта, танкалёза.
Маладая, як сцябло,
Валіцца бяроза.

Падлятаюць явары
Пад смяротным джалам.
Апякае дзеда Смерць
Позіркам трывалым.

Дзеду дыхае яна,
Як завая, ў спіну.
Дрэва буйнае кладзе
Лёгка, як націну.

Думае стары: «Чакай,
Выйдзем на паляну,
Дзе мой дуб расце. Вось там
На цябе я гляну!»

І наўмысна ён вядзе
Злую кастамаху
Да асілка. – Вось яго
Секані з размаху!

Дуб шырокі, быццам свет –
Воблакаў сцішэнне.
Дзынкнула каса, нібы
Медзякі ў кішэні.

У драўніну па кассё
Коска як уесца,
А асілак як стаяў,
Так стаіць – ні з месца.

Дуб яе злавіў і ўжо
Адпускаць не хоча.
Тузаецца Смерць, а дзея
Пяты ёй слакоча.

– Ты прабач, мая кума,
Адсякаю ногі,
Альбо ты далей касі,
Альбо прэч з дарогі!

Смерць – у просьбы: – Пачакай!
Не жартуй так груба...
Лепш дапамажы касу
Выцягнуць мне з дуба!

– Вызваляй касу сама! –
Дзед прамовіў строга. –
І дачасна не приходзь
Да людзей, нябога!

Покуль я працую, ты
Не палохай болей.
І не зрэжаш ты мяне,
Як вясною голле.

Сілу злую траць сваю,
Злапаўшы здабычу.
Прыйдзеш па мяне тады,
Як цябе паклічу.

Сляпы дождж
(Сліпий дощ)

Свяціла сонца. Дождж сляпы сляпіў.
Я папрасіў спыніцца бандурыста,
Каб ён мой твар і сэрца мне абмыў,
І ў вецер загарнуў, памыты чыста.

Каб зняў з майго чала атрутны пыл,
А з сэрца ўсё, што сам я зняць не ў сіле:
Жалобу родных, дарагіх магіл
І боль, што працінае на магіле.

Сляпец паклаў далонь мне на чало
І сцёр з майго чала жалобы хмару,
А сэрца яму руку апякло –
І адхіснуўся дождж ад майго твару!

2006

Зіма

(Зіма)

На снезе сосны стройныя стаяць –
Дзяўчаты, выкупаныя ў палонцы.
Іх кажухамі вецер ахінае,
Ды не баяцца холаду яны.

Каралі і сарочкі іх вісяць
На цёмным, нібы ноч, кусце каліны.
Падкрасціся б да іх, забраць адзенне
І ўслед пачуць іх лебядзіны крык!

Я падышоў і доўга прыглядаўся
Да танцаў на парошы залатой –
І чуў, як хлюпае вада пад лёдам.

А потым, як адзеліся яны,
Убачыў у сумётах над ракою
Трывожны след дзявочых босых ног.

1977

Вясна

(Весна)

Як чорны кнот патушанае свечкі,
Край шляху дрэва голае стаіць.
Пажоўкла-шэрыя, нібы дзяды,
Ляжаць снягі з закрытымі вачыма.

Ды ўжо сініца скрыпачку сваю
Настроіла і звонка славіць сонца,
А поверх лёду мутныя патокі
Цякуць, як воўна з брудных бараноў.

Мне лёгка, добра на душы. І я
Смяюся да дзяўчынкі незнаёмай;
Жыццё, відаць, і ёсць вясновы посмех.

А потым я ўзлятаю і буслу,
Што на вярбе гняздо як храм будзе,
Галінкі урачыста падаю.

1977

Лета

(Літо)

Калянкай сакавітае цытрыны
З блакіту сонца скочваецца ўніз
І на вячэрняй строме дагарае,
Як на кары вішнёвай кропля клею.

Жанчын грудаста-голых, як багіняў
З палотнаў Рубенса, рака купае.
І свеціцца ў густых чаротах плёс,
Як абажур зялёны, сяйвам плоці.

Тут надб'ягае малады кентаўр –
Конь і юнак – адна істота ў шале –
Нырае сходу ў воклічы і смех.

Са сполаху мажныя маладзіцы
На ветразях сарочак да нябёс
Узносяцца – русявыя анёлы.

1975

Каханне

(Кохання)

Пад вечар золатам гарыць акно,
А ў ім сумуе ласкава дзяўчына.
Плыве журба і цёплае праменне
Ва ўсе двары скрозь бэзу шызы дым.

У тым святле імкліва, як кажан,
На міг хлапечая мільгнула постаць.
Дзяўчо ў акне, саромячыся тайны,
На плечы накідае лёгкі шаль.

У садзе ціха, нібы хтось там ёсць.
– Ты?.. Тут?.. – Ну, так!.. І пралятае ноч –
І размінуцца словы не змаглі.

Глядзіць хлапчына ўвысь і так шкадуе,
Што на танюткім парастку антэны
Зашчабятала зорачка світанку!

1967

Дзіва

(Диво)

Курэў агмень. Ляжаў я, нібы дым.
Тваё валоссе залатой калыскай
Ласкава намагалася мяне
Злавіць, каб у бязважкасці загушкаць.

Далытліваю зоркай спадарожнік
Ляцеў і зверху цікаваў за намі –
Баяўся прапусціць імгненне дзіва,
Што мусіла адбыцца на зямлі.

Аленя ўбачыў я ў тваіх вачах –
Ён разagnaўся й вострымі рагамі
Нас, закаханых, да зямлі прыбіў.

Спляліся болі, і зямля ўзяла
У свае нетры твой гарачы подых –
Запас цяпла для будучай вясны.

1967

Лук

(Лук)

Яна ляжала ў сонечнай траве,
Раскінуўшы далоні для абдымкаў,
А лініі грудзей і рук яе
Складаліся у лук хвілінай тою.

Я на запясці цеціву напяў,
Адчуўшы целам непакору лука.
Жывое зброі выгіны тугія
Я гладзіў, нібы перад паядынкам.

Брак стрэлаў у маім сагайдаку –
А вораг наступае і смяецца,
Ды я павінен выйграць той двубой.

Таму свой лук я напінаў штосілы,
Хоць цеціва штораду карацела,
Аж покуль ён не закрычаў ад болю.

1967

Смех

(Сміх)

На лёдзе двое іх было. Ён падаў.

Яна яму сцяліла мяккі смех.

Блакiтныя, у месячным святле,

Канькі паблісквалі, як ятаганы.

Сiнелі снегам берагі ракі,

Як два туманы, што сусціся хочучь.

Між імі лёд іскрыўся смехам шчасця,

У пацалунку смех яе сціхаў.

Раптоўна з цемрыва да закаханых,

Як прывід, трэці на каньках падбег,

І, мабыць, падурэць хацеў ён з імі.

Рагочучы, ён, як ваўчок, круціўся,

Ад рогату яго аж трэскаў лёд,

Ды не смяяліся ўжо гэтых двое.

1967

Рэўнасць

(Ревнощи)

Няма ўжо цёмнага святла ў вачах,
А ў голасе – грахоўнае хрыпоткі...
Ты спакушала цэлы свет калісь,
Я ў рэўнасці спякотнай задыхаўся.

Цяпер жа – толькі чысціня, што слепіць,
Як пасля ночы завірушнай снег:
Нікуды не ўцякае ён – ляжыць!
З цнатлівай белі праступае холад.

Мая душа, апалена агнём,
Як дрэва ў полі, пад якім аднойчы
Вандроўнікі разводзілі цяпло.

І мне здаецца, што жыццё мінула,
А гэта згасла рэўнасць у душы –
На снег злятае сажа камякамі.

1977

Жарабя

(Лоша)

Пераступаюць ледзь сівыя коні,
У возе пахавальным ідучы.
Ім нехта начасаў на вочы грывы,
Каб не запомнілі дарогу на клады.

Але яны праз грывы трошкі бачаць,
Сляпяя яны – толькі для людзей.
Іх дабрыня не разганяе смутак,
Іх мудрасць не развейвае журбы.

А каля воза жарабя гарцуе,
То смыкне канюшыну з-пад труны,
То апярэдзіць і шукае вымя,

То заіржэ і наўкруга – галопам.
І ўжо звiніць пад капытом гарэзы
Чыясь павесялелая сляза.

1967

Крылы

(Крила)

Прыхільнікі мадэрнаму паэту
Пакрылі крылы мёдам залатым –
І ён ім доўга дзякаваў, што з птаха
Яго зрабілі гадам... Думаў ён,

Што сонца з крылаў мёд яму абліжа,
І ён расправіць іх і паляціць.
Ён цешыўся бліскучаю сытою,
Аж ззяла ў той сыце яго душа.

Не знаў ён – сонца брыдзіцца гадзюкі,
Не знаў, што ў цеснай, нібы страх, нары,
Як горб, перашкаджацьмуць тыя крылы!

Каб жыць лягчэй, ён іх паадсякаў
І, смокчучы засохлы солад славы,
Ўдавіўся косткай ад свайго ж крыла!

1967

Нецярплівасць
(Нетерпеливість)

Хацеў пастух паслухаць голас Бога
У вогненным кусце і запаліў
Маленькі корч сухога ядлаўцу,
І полымя шугнула, як з гранаты,
І ўміг увесь падлесак запалаў,
І пастуху раптоўна стала страшна,
Што птушаняты пагараць у гнёздах –
Маленькім, не ўцячы ім ад агню.

Ён кінуўся тушыць лясны пажар,
Ды позна ўжо было. Згарэла ўсё.
А Бог маўчаў, бо іншага любіў.

Не прычакаўшы спозненай любові,
Даўмеліся спаліць вы, лжэпрарокі,
Ад нецярплівасці мільёны крыл!

1967

Мост

(Міст)

Яму рака, ныйначай гільяціна,
Сцінала карак крыгай ледзяной.
Яму ламалі тараном ключыцы
У самы шал-разгул вясновых хваль.

Яму пад сэрца клалі дынаміт –
Ён узлятаў, як змей дзіцячы ў неба...
І толькі палі значыліся там,
Як месяца адбіткі пад вадою.

Але ён адраджаўся кожны раз –
Бетонам браліся быкі і бёрны,
З гнілых слядоў яго ўзрастала сталь!

На ім бяссмерця я спасцігнуў тайну:
З распяцця ў неба ўваскрасае мост,
Бо ён – часціна вечнае дарогі.

1967

Вінаграднік
(Виноградник)

Парад палкоў зялёнае пяхоты
Спыніўся пад гарою і застыў.
Звычайны кол заместа карабіна
Трымае кожны воін пры назе.

Цяжкімі гронкамі вісяць патроны –
Аж прыгарбелі плечы ваякоў.
Дадуць каманду – і на горы рушыць,
У наступ, войска сонца і зямлі.

Я ўбачыў у адной шарэнзе месца,
Дзе можна стаць (атожылак усох,
Пасаджаны для ладу на каменні).

Я той прагал запомніў і аднойчы
Пайду туды і стану там у строй,
Каб жылы каменя запульсавалі.

1967

Хлеб

(Хліб)

Няма такога хлеба на зямлі,
Як той, які на араховым лісці
Пякла матуля ў печы-гамарні
Глыбокай, як тунель каля Ярэмчы.

Бы неба зорамі, так мамін хлеб
Абсыпаны быў зерняткамі кміну,
Ён вабіў-зваў мяне яшчэ здаля,
Як свята водару ў хаціне нашай.

Не разумею: як магло змясціцца
Маё жыццё ў маленькім слове: хлеб,
Сусвет – у зорачцы духмянай кмену.

Жыве ў ім мама, што даўно памерла,
А той арэх, што ўсох па ёй, ад смутку,
Мне ў слове «хлеб» і сёння шалясціць.

1967

Сутнасць

(Суть)

Тры дошкі знойдуцца мне на труну
Так, як знайшліся колісь на калыску,
Але калыска засталася людзям,
А дамавіна будзе толькі мне.

І словы знойдуцца на смутак мой
Так, як знайшліся для вясёлай песні.
Ды ці прымаюць гэту песню людзі?
Ды ці памрэ са мной мая туга?

Бо гэта надта цяжка – скласці песню,
Што, як калыска, з роду ў род ідзе,
Ад маміных вачэй да зор гайдае.

Бо надта ж цяжка – плакаць на самоце
І зберагчы ў душы сваю журботу
Такою ж непрытворнаю, як смерць.

1967

Прагавітасць

(Захланнісць)

Хоць і ўсялякую яблык есць чарвяк,
Ды не шукае да святла ён выйсця.
Ён сам сабе дарогу прагрызае,
Скрозь ежу і да ежы паўзучы.

Як толькі засвятлее перад ім,
Бы неба золкам, тонкая лушпіна, –
У змрок салодкі залатога плоду
Ён хуценька вяртаецца назад.

Ён перазвон зярнят, што б'юць на сполах,
Паволі глушыць, абсмактаўшы іх,
Бо цішу любіць яшчэ больш, чым цемру.

Ён губіць сарцавіну ўсю датла,
Каб плод салодкі, што яму дастаўся,
Не адрадіўся ў дрэве гаманкім.

1967

Маці

(*Мату*)

У згадках я вяртаюся да маці,
Кладу сваё маркотнае чало
На цёмных жыл вузлы, на бліскавіцы
Яе стамлёных, невясёлых рук.

Яны мяне не ўдарылі ні разу,
Галубілі ж, бадай, адно тады,
Як мы развітваліся, на расстанні,
Калі навечна маці адышла.

Я не баяўся рук яе мазольных,
Але трывожна думаю цяпер,
Ці перад імі я не правініўся?

Я чую ў скронях пульс тых родных жыл,
Майго сумлення бачу ў ім маланку,
Што азарае поцемкі душы.

1978

Дрэвы (Дерева)

Нялюба мне пакорнасць дрэў нямая:
Сячы, калі, палі – яны маўчаць.
Адна сякера супраць цэлай пушчы
Бяздарнай пераможцаю ідзе.

Люблю зацятую я дрэва гордасць –
І ў сквар-спякоту не прасіць вады,
Ад перуноў ніколі не хавацца
І не стаяць прад сонцам на каленях!

Так у адной душы, адной істоце
Пакора побач з гордасцю жыве –
І я адзінства гэта праклінаю!

Чым выгнаць з дрэў пакорнае маўчанне,
Калі яно прывыкла да агню,
Што робіць попелам душу жывую?

1967

Асвенцім

(Освенцім)

З Асвенціма павек мне не вярнуцца,
Хоць дабравольна я сюды прыйшоў.
Тут чаравічкі дочачак маіх
Гавораць вырванымі языкамі.

Тут акуляры бацькавы на грудзе
Пабітых шкельцаў, зломаных апраў
Па жылачцы валовай я пазнаў,
Якой звязаў ён іх на пераносі.

Тут маміну пазнаў я сівізну
У стозе кос жаночых – па сцяблінцы
Сухога променя з пары жніва.

Метафар не шукайце ў гэтым вершы,
Калі у вас ёсць або былі бацькі,
Калі хоць раз дзяцей вы абувалі!

1967

Жаль
(Жаль)

Паслала маці па грыбы хлапчыну,
І заблудзіўся ён у гушчары.
Яго кусты злавілі, за крысё
Хапаў ажэўнік, нібы злы сабака...

Пачаў крычаць было, калі сцямнела,
Спужаўся голасу свайго і змоўк.
У сумны твар яго з усіх бакоў
Вачмі мядзведзіцы глядзела цемра.

Збудзіўся жаль у маладой душы
Па мацеры, па сонцы, па дзяцінстве,
Ды не было паскардзіцца каму.

Ён не памёр, але яго няма ўжо,
Няма і тога лесу на зямлі, –
Адно ў мяне у сэрцы жаль застаўся.

1967

Успамін

(Спогад)

Я не скажу табе, што ты з гадамі
Змянілася, што ўкруг вачэй відны
Маршчынкі, як сцябліначак сляды
Пасля начлегу на духмяным сене.

Я не скажу табе, што надвячорак
Глыбінямі ў вачах тваіх залёг,
А верхнім краем зрэнак залатых
Яшчэ праходзіць зморанае сонца.

Цяпер мацней кахаю я цябе,
Бо яснасці, і дабрыні, і свету
Знаходжу больш у позірку тваім.

Ты ва ўспамін паволі пераходзіш,
Ды ў водары тваіх маршчын-сцяблінак
Таіцца сіла-моц майго жыцця.

1967

Ліст

(Ліст)

Калі пайшоў мой бацька назаўсёды,
Мы «Кабзара» ў яго сталае знайшлі,
А ў кнізе некалькі старых квітанцый
І мой, пажоўклы з дзён студэнцтва, ліст.

У ім пісаў я, што жывы-здаровы,
Што дапамога не патрэбна мне,
Хіба што – брынзы пераслалі б трохі
Ды, можа, на кулеш кулёк мукі.

Цяпер мне сорамна таго пісання!
Так, нібы бацька мой не меў душы
І ні аб чым, апроч яды, не думаў.

Як мог забыцца я, што бандзюкі,
Пранюхаўшы, што ў бацькі ёсць «Кабзар»,
Як з Доўбушам, баяліся з ім стрэцца!

1977

Голас

(Голос)

Аблудны верш у залатой гартані
Свайго тварца гучыць як праўды гук,
Матыў пужлівы – смеласцю звініць,
Бяссілле – грае громам помсты й кары.

Калі ж гартань няздары адпалае,
Радкі ягоных вершаў трацяць бляск.
Яны баяцца выйсці к людзям з кніг
Без голасу яго, як без адзення.

Няйначай лялькі – покуль ёсць актор,
Яны гавораць, плачуць і смяюцца;
Адыдзе ён – прыходзіць немата.

А ты, маё з пакут пякельных слова,
Ці загаворыш, як мяне не стане,
Ці разам з голасам маім памрэш?

1978

Конь
(Кінь)

Я распрагаў яго, як вечарэла...
У плузе паганянага ўвесь дзень,
Бліскучага, змакрэлага ад поту,
Выводзіў пасвіцца на сенажаць.

А там стрыножваў я яго і вершы
Яму чытаў свае. Стамлёны конь
У месячным святле вачыма бліскаў
І плакаў, што не цешыла мяне,

Бо я чытаў яму вясёлы гумар
З дасціпнымі насмешкамі. А ён
Сваё штось думаў. Але й так бывала,

Што я чытаў журботныя радкі,
А ён іржаў, і смех яго хітрэцкі
Дагэтуль у душы маёй звініць.

1978

Яшчэ пра каня

(Ще про коня)

Я дапускаю, што ўва мне жыве
Душа каня, бо на мурог зялёны
Мяне вясною цягне, а пад восень
Люблю я ў белым золаце аўса

Купацца. Звон аўсяных завушніц
Мяне бянтэжыць ласкаю. І страшна
Я ненавіджу хамуты і цуглі,
Аброці, шоры, сёдлы, бізуны!

Дый процілеглае натуре конскай
Ёсць у мяне – да ворагаў сваіх
Я падыходжу не задком, адкрыта

У вочы ім гляджу і на дыбы
Магу падняцца нават перад Богам;
Адно да гнюснасці спіной стаю!

1978

Старая рыфма
(Старенька рима)

Старая рыфма ў агароджы верша –
Штыкеціна трупехлая; аднак –
Займае месца. Раўнадушным вокам
Зірнеш і скажаш: «Плот – як мае быць!»»

А толькі патрывож яе рукою
І паспрабуй пераканацца сам,
Ці моцна думкі цвік сядзіць у слове –
І ўжо гудзе ў паэзіі дзюра!

Ну, а найгорш, як з'едзены іржой
Задумы цвік у тую ж дошку рыфмы –
Трупехлую – загнаны малатком.

Нашто рабіць такія агароджы,
Каб, дзіркамі вярэшчачы, яны
Нявінных падбівалі на зладзеіства?

1967

Маёвы дождж
(Травневый дощ)

Маёвы дождж збудзіў лясы і травы,
Сады й кустоўе, сэрцы песняроў
Крылатых, словы праведных людзей, –
І зацвіло ўсё і зазелянела!

Ды патрапляліся яму на вочы
То дрэва ўсохлае, то мёртвы дух
Людзей спадлелых, і праз гэта ён
Няшчасным чуўся, хоць і быў вясновы.

Ён плакаў, ды нядоўга: «Хай згарыць
Усё, што ад дажджу не ўваскрасе!» –
Пайшлі ў работу стрэлы бліскавіц.

І не адна сухая елка ўпала,
А тыя, што громаадводы маюць
На душах, – усміхаюцца й живуць.

1979

Туга
(Туга)

Мяне чакаючы, яна стаіць
На хмары пазалочанага лісця
Пад кожным яварам. Яна чакае
Мяне ўначы на плошчах гарадоў.

Яна па водах веснавых, разлітых
Між хатамі, ідзе насустрач мне.
Лячу на самалёце, а яна
Глядзіць знадворку у ілюмінатар!

Нішто так не палохае мяне,
Як сумны посмех на яе абліччы,
Нішто не вабіць гэтак, як пагляд

Яе вачэй бязлігасна-суровых, –
Агеньчык ласкі ў ім прыкмеціў я,
Глыбінны бляск не смутку, а любові.

1979

(Дзвеніть у зорях небо чисте...)

Міргаюць зоркі ў небе чыстым,
Палае сінім лёдам шлях.
Самотным ясенем бязлістым
Стаіць мая душа ў палях.

А як сагрэла шчасцем доля,
Збудзіла пошум трыснягоў, –
Мая душа, нібы таполя,
Зазелянела між снягоў.

Прышло каханне ноччу грэшнай,
Акрыла подыхам цяпла,
Мая душа, нібы чарэшня,
Па-над снягамі зацвіла.

Калі ж заззяла з перавала
Сяброўства, што жыве ў гадах,
Мая душа над снегам стала,
Нібыта яблыня ў пладах.

1973

(Якби я втратив очі, Україно...)

Калі б я страціў вочы, Украіна,
То змог бы жыць, не бачачы лугоў,
Палесся і дняпроўскіх берагоў,
І сёлаў пад аховай тапалінай.

У цемрыве начэй і дзён, і сноў
Я наталяўся б мовай салаўінай,
І свет, закрыты чорнай палатнінай,
Яснеў бы ад яе святлістых слоў.

А глухаты – нязносныя вярці,
Бо немагчыма паказаць на мігі
Шум Чарамоша, спевы салаўя.

Глядзець з уцехай на жыцця абновы,
Не чуючы пры гэтым роднай мовы, –
Вось дзе была б пагібель-смерць мая!

1956–1967

(«Прийди до мене, брате, у Москву...»)

«Прийди ко мне, брате, у Москову».

Іпацьеўскі летапіс, 1137 г.

«Прыйдзі, мой браце, да мяне ў Маскву», –

Мяне паклікаў голас пабраціма.

І зорка дружбы ззяла незгасіма –

Вяла мяне, кружыла галаву.

А пабрацім трызуб дзяржаўны мой

Схапіў і кінуў на зямлю з размаху.

Маю любоў ён асудзіў на плаху

І пагражаў турмой і Кальмой.

І ўсё ж мяне, прыхільнік праўды й права,

Не кінуў ён за краты і драты,

Што ад крыві змяліся іржава.

Ды ўсё пытаў: «Калі ўжо мы браты

І ў нас адны крыжы і хамуты, –

Навошта табе мова і дзяржава?!»

2000

Маці

(Мату)

Сельскі клуб. Чатыры крокі – сцэнка.
Рэквізіт завязаны ў мяшок.
Там калісь дэкламаваў Шаўчэнку
Я – малы вясковы пастушок.

Цень ад лямпы плямай на плакаце.
Я на сцэне ўпершыню ў жыцці.
Сем гадоў ад роду. Мая маці
Знак дае: «Не бойся, не трымці».

Быў той клуб вялізны, як планета.
Голас мой у вышыні павіс.
Падалося – вішні і ранеты
Паглядалі ўпотай з-за куліс.

Па кутах, дзе панавала змора,
Дзе цыгаркі ўспыхвалі ярчэй,
Бачыў я галоў густое мора,
Тысячы спагадлівых вачэй.

Я стаяў, як на святой паверцы,
Я гарэў над светам, як зара.
На губах маіх, у самым сэрцы
Палымнела слова Кабзара.

Кроў варожая сцякала ў мора,
Україна сходзіла з крыжа!
Стала маці, як абраз з сабора.
Бліснуў месяц, як лязо нажа.

Хмурыўся жандарм каля парога,
Ксёндз паглядам строгім вывучаў.
«А да тога я не знаю Бога!»
Маці спалатнела на вачах.

Я свяціўся! Заклікаў – ламайце
Казематы пана й халуя!
Пляскала ўся зала. Толькі маці,
Толькі маці плакала мая.

1981

Яліны

(Ялини)

Па тапарышча сякера татава
У пень загнана.
Уверх яліны ўцякаюць задыхана
І злякана.

Піла, як рыбіна, выгінаецца
Дугой зубатай.
– Якую звалім – хутчэй паказвай?! –
Пытае тата.

Я прыглядаюся, як на базары,
Я выбіраю.
Здаецца, елка найпрыгажэйшая
Тая – не з краю...

– Вунь дзе ганчэйшая! – Не, мой сыночку,
Гонкай шкада мне.

– То, можа, гэту, што песціць іголкі
У срэбным гайданні?

– Пекная ж вельмі!.. – А заімшэную?
Будуць калоды.

– Э не, нябога, тут мы наробім
Вялікай шкоды...

– А пакручастую, нібы дратва –

Усім на подзіў?!

– Няхай дужэе, расце ды смоліцца –

На мачту пойдзе.

– Давай во тую, што кволай свечкай

Скрывела ў стане.

– А пачакаем, дадзім ёй часу –

Хай роўнай стане...

Так і хадзілі мы, злодзеі смешныя,

Да цяжкай стомы...

– Яшчэ падумаем, – сказаў мне тата

Хадзем дадому!..

Сюды вярнуўся праз сорок год я.

Жывіца спее,

Як на выданні, спявае сонца,

І ветрык млее.

Чаму ж мне сумным здаецца гэта

Лясное свята?

Стаяць яліны, мяне пытаюць:

– А дзе твой тата?..

У Косаве на Івана

(У Косові на Івана)

У Косаве на Івана
Пабліскваюць сякеркі,
Нібы ў рацэ гусцеркі.
Там Алекса Доўбуш ходзіць –
Ўецца чуб з-пад магеркі.

Гуцулія кірмашуе пры храме.
Кажа Доўбуш маёй маме:
– Слава Ісусу Хрысту!
(І мяне нібы п’е вачыма)
Маладзіца, па чым ваш хлапчына?

А мама касу заплятае,
Яшчэ маладая,
Заліваецца смехам, цвіце:
– Куме Алекса! Вам аддам задарма,
Але хай падрасце!..

Мама памерла,
І я ўжо сівы.
Маладыя лясы
Ужо з шапкамі гнёзд.
Ніхто не скажа, дзе жыццё падзелася,
Кароткае жыццё, як зайцаў хвост.

Мабыць, дасюль я яшчэ не вырас,
Мабыць, дасюль я яшчэ расту,
Бо па мяне не прыходзіць Алекса,
Не забірае сабе сірату.

1997

Раство

(Різдво)

За вечар хату белай ватаю
Па вокны ўхутай снегавей.
І я спяваў пад тою хатаю,
Калядаваў, як салавей.

Сняжынкі да вакон туліліся,
У промнях яснага святла
Анёлы-дзеці там маліліся,
Гасподзь сядзеў каля стала.

Мароз не меў у хату доступу,
Хадзіў прыцішаным сялом.
Пра Бэтлеем спяваў я Госпаду –
Сівому дзеду за сталом.

Я і дасюль жыву прыгадкаю
Тае дзівоснае зімы,
Калі, узнесены калядкаю,
Я бачыў Бога на зямлі.

2005

(Біля вуліків на землі...)

Дзе вулі пад назіркам аблачын,
Прылёт мой дзед на схіле дня.
І лазяць пчолы між яго маршчын,
Як па парэпаным зрэзе пня.

І лазяць пчолы між яго павек,
А ён ляжыць, за дзьмухаўцы сівей.
Здаецца, вочы яго навек
Зашыты белай ніткаю вей.

Не варухнецца яго рукаў,
Хай пчолы ўзятак бяруць як след.
Мой дзед да смерці сваёй звыкаў,
Як звыкае да славы паэт.

1965

Напарстак (*Наперсток*)

У Празе,
на Залатой вулачцы,
вузенькай, закрытай, як напарстак,
я купіў напарстак
і радаваўся, як дзіця.

Мая маці,
калі я быў маленькім,
згубіла напарстак
і наказала мне
шукаць яго ў кветніку на падворку,
але я не знайшоў...

Яна паказвала
праколаты палец
з чорнай зямлёй пад пазногцем
і злавалася на мяне,
бо я не знайшоў напарстак.

Маёй маці ўжо няма,
і мяне ўжо амаль няма,
але ў маёй руцэ ёсць напарстак,
ён поўны жывога цяпла,
нібы яго толькі што зняла з рукі
мая маці.

Яна ніколі не была ў Празе
на Залатой вулачцы,
але я заглядаю ў вакенцы
чужых будынкаў
так, нібы мая маці
ў адным з іх
вось-вось з'явіцца і скажа:
«Нарэшце ты знайшоў
мой напарстак,
а казаў, што яго няма!»»

1999

Стапчатаўскія вішні

(Стопчатівські вишні)

Ужо цвітуць сады ў Стапчатаве,

Бялеюць вішні ля мяжы.

Магілы маміна і татава

Пялёсткі ловяць на крыжы.

Ляжаць яны, як зерне ў коласе,

Зямелька – смерці сенажаць.

А два пялёсткі ў снім космасе,

Як два анёлікі, ляцяць.

Адзін пялёстак над магіламі

Крыжоў бацькоўскіх не міне.

Другі ж – залочанымі крыламі

Абвее ў чужыне мяне.

1997

Два колеры (Два кольори)

Як я малым збіраўся па вясне
Пайсці у свет няходжаным прасторам,
Аздобіла кашулю маці мне
Чырвона-чорным родным мне узорам.

Два колеры мае са мной заўжды:
Яны на палатне, яны – душы мальба,
Два колеры мае са мной заўжды:
Чырвоны – то любоў, а чорны – то журба.

Куды б мяне ні кідала жыццё,
Ды я вяртаўся на свае парогі.
Спляліся, як матуліна шыццё,
Уцешныя і сумныя дарогі.

Два колеры мае са мной заўжды:
Яны на палатне, яны – душы мальба,
Два колеры мае са мной заўжды:
Чырвоны – то любоў, а чорны – то журба.

Мне зазірнула ў вочы сівізна,
Ды я нічога не вязу дахаты –
Адно сувой старога палатна,
І вышыты на ім мой лёс стракаты.

Два колеры мае са мной заўжды:
Яны на палатне, яны – душы мальба,
Два колеры мае са мной заўжды:
Чырвоны – то любоў, а чорны – то журба.

1964

Зямля з Тарасавай магілы

(Земля з Тарасової могили)

Прыязджаюць у Канеў,
збіраюць у мяшэчкі напарсткамі
зямлю з Тарасавай магілы,
вязаць яе дадому
і думаюць, што любяць Украіну,
як ён яе любіў.

А іх любові не болей,
як той зямлі ў мяшэчку.
Хопіць на тое, каб заспяваць «Шце не вмерла...»,
але не хопіць на тое, каб аддаць Украіне
душу і цела (а дзе ж узяць душу?);
хопіць на тое, каб праклінаць долю,
але не хопіць на тое, каб абняць
найменшага брата.

Схаваная ў шуфлядах, пры старой пазалоце,
забытая, загорнутая ў пацяруху,
святая зямля не дапаможа плоці
перайсці ў святло, калі няма духу.

Пакіньце ж магілу Тараса
ў спакоі!
Не раскопвайце яе, ізгоі-самалюбы,
не развозьце па свеце!
Вы сваю зямлю цалуйце,
што сама ходзіць за вамі,
заглядае ў вашы вокны,
просіць працы,
пашаноты,
любові,
але не на грамы,
і сціпла чакае на тое, каб замкнуць
вашы патрыятычныя парэшткі ў дамавіне,
на дне магільнай ямы.

1999

Песня пра сотніка
(Пісня про сотенного)

Над Прутом, дзе зялёнае жыта,
Трыста хлопцаў у бойцы лягло.
Сотнік глянуў нібыта сярдзіта –
Мне ўсяго чатырнаццаць было.

«Слухай, хлопча, аддай раявому
Аўтамат і па сцежках лясных
Крокам руш, незабіты, дадому –
Да бацькоў, да сяброў і да кніг!»

Я аддаў і патроны, і зброю,
Як трава пахіліўся й пайшоў.
Я паперай аброс, як карою,
Я зашыўся у схоў з мёртвых слоў.

Толькі сотнік прыходзіць штоночы,
Бранзавее пад месяцам скронь.
Ён з дакорам глядзіць мне у вочы,
Пасылае мяне на агонь.

«Слухай, хлопча, бяры карабіна,
Кінь нікчэмныя вершы свае.
Не памерла яшчэ Украіна, –
Будзе жыць, як памрэш за яе».

Україна, матуля, скажи ты,
Ці не лепей загінуць было
Над Прутом, дзе зялёнае жыта,
Дзе тры сотні паўстанцаў лягло?

2003

Вар'ятка
(Божевільна)

У двор турмы ў драбінах параконных
Прывезлі мёртвых воінаў УПА.
Да іх вачэй, да ранаў іх чырвоных
Злятала з неба белая крупа.

Знайшлі яе ў сяле, у Прыкарпацці:
«Пазнай сваіх! Тваёй няма віны».
І адказала сплаканая маці:
«Забітыя – усе мае сыны.

Пяцёра тут і ў лесе – тысяч трыста,
Жывыя ўсе, ты ж згінь і прападзі!»
І страх з'явіўся ў голасе чэкіста:
«Ты, баба сумасшедшая, уйди!»

2006

(Між горами в долинах – білі юрти...)

...Моголи, моголи

Золотого Тамерлана онучата голі.

Т. Шаўчэнка.

Паміж гарамі – россып белых юртаў,
Чырвоных коней ходзяць табуны.
Манголы там жывуць, а не манкурты,
І сваю мову берагуць яны.

Калі б сказаў ім Бог: «Даю паўсвету,
Я вам Еўропу, Азію даю,
А мне вы падарыце мову гэту –
Прадзедзядзюскую, спеўную, сваю!» –

Пачуў бы Ён: «Апамятайся, Божа,
Не трэба нам ні Азій, ні Еўроп!
Чужая мова перадаць не зможа
Дажджу шаптанне, табуноў галоп.

А толькі наша – цуд з найбольшых цудаў,
Як сонца бляск скрозь каменя бяльмо,
То – дух народу. О ўсясільны Буда,
Усё бяры, а мовы – не дамо!..»

А вам, маім асвечаным манголам,
Унукам голым княжае зямлі,
Не трэба мовы роднай, роднай школы –
Вы іх за бесцань гіцлям прадалі.

Адно прывыклі марыць, асталопы,
Што ў сэрцы увабралі каламуць:
Прышлюць вам заўтра гузікаў з Еўропы,
Шнуркоў шаўковых з Азіі прышлюць.

Ці трэба голым гузікі? «Не знаем!»
Спакусліва, калі за паўцаны.
Шнуркі бярыце, біцеся з адчаем,
Хай вас спісяжаць тыя бізуны.

1985

***Ліст да аднаго знаёмага ў справах
філалагічных***

*(Ліст до одного знайомого в справах
філологічних)*

Я знаю, знаю, што не мовы
Людзей на свеце падзялілі
На злых і добрых. О, калі б жа
Віжы, забойцы, ашуканцы,
Падлюгі, баязліўцы, дурні,
Зладзеі, хціўцы, бюракраты
Валодалі сваёю мовай, –
Як лёгка ўсім сумленным людзям
Было б змагацца з імі! Але мова,
Нібы ралля, народзіць дружна
Пшаніцу ці асот – залежна,
Якое сэрца й розум будуць
Насенне сеяць. Але мова,
Нібы агонь, умомант спаліць
Або сагрэе дух – залежна,
Хто што з тым полымем чароўным
Зрабіць захоча. Але мова,
Як дрэва, высекуць з якога
Калыску ці труну – залежна,
Хто што падараваць захоча
Свайму сабрату. Ды не стане

Чужую засяваць зямліцу
Пшаніцаю гультай, нягоднік,
Што поле роднае панішчыў,
Запустазеліў. Не, не стане
Людскія душы саграваць ён,
Пярэварацень, словам звонкім,
Але чужацкім, бо сваё ўжо,
Што ў сэрцы знічам палымнела,
Сам загасіў. О не, не будзе
Сабрату той дарыць калыску,
Хто сваю маці ў дамавіну
Жыўцом паклаў бы. А як будзе –
Скалечацца ў калысцы дзеці!

1955

Казак Мамай

(Козак Мамай)

Сядзіць ён на манер турэцкі –
Навука хітрага пашы.
Жывот пукаты, нібы ў нэцкі,
За поясам тры палашы.
Ён мае ўсё: каня і зброю,
І хлеб, і грошай пра запас.
Але ў вачах – журба ізгоя
(як, зрэшты, у любога з нас).
Ён хныкае: «Такі мой лёс!»
Палаш і шаблю адкладае,
Тужліва на бандуры грае
І песні сумныя спявае,
І ў неба скрушна паглядае,
І Бога ў сведкі запрашае,
І спавядаецца да слёз.
І кажа Бог яму: «Мамаю,
Ты ж не калека, не ізгой.
Чаго ты плачаш, я не знаю,
Я жальбы слёзнае тваёй
Не разумею і паловы...»
Але Мамай на тыя словы
На рэагуе. Плача й годзе.
Сягоння ўцёк ён ад пашы,

І вось паплакаць на свабодзе –
То шчасце для яго душы.
А Бог ізноў: «Не плач, казача.
Ты вольны, будзь сабе наўме.
Ныццё тваё абрыдла мне».
Але Мамай сядзіць і плача
На волі, бы ў пашы ў турме.
Вісіць на яблыні ручніца –
Заіржавела ад расы.
Ідзе да студні маладзіца –
Не бачыў свет такой красы.
Казак, шмат шчасця не бывае,
На купалы грудзей зірні –
Аж конь іржэ і забывае
На іх вачэй сваіх агні!
Але Мамай сядзіць і плача,
Збірае слёзы ў кулакі.
А Бог маўчыць. Той плач, ныйначай,
Трывае ён мо тры вякі.
Калі ж трывання пас парвецца,
Бог адлупцуе Мамаю –
І, можа, хоць тады ўсміхнецца
Сямейка сумная мая!

1997

(Не вставайте, раби...)

Не ўставайце, рабы,
Калі духу няма,
Калі вашы гарбы
Прыраслі да ярма.

Не ўставайце, сляпцы,
Калі зроку няма,
Калі словы-ганцы
Разнясуцца дарма.

Не ўставайце, сыны,
Калі згоды няма,
Калі гімны вайны
Грае ваша сурма.

Не ўставайце, бо страх,
Бо задышка ў каня...
Беражыце свой прах
Аж да суднага дня!

1997

Спачуванне

(Співчуття)

Дзе вы, грузіны, дзе вы, дагестанцы?
Чачня распята ўжо; хоць уначы
Прыйдзіце, гляньце, скора, можа стацца,
Чакае й вас распяцце на мячы.

Заб'юць цвікі у рукі вам і ногі.
Дзень зарыдае, бы ў гарах рака.
І будзеце вісець вы ўздоўж дарогі,
Нібы рабы-паўстанцы Спартака.

Масква нажніцамі крывава кроіць,
Краі раўняе, як з махрой кілім.
Рабы і на крыжах аб волі мрояць,
А вас заб'юць за спачуванне ім.

За спачуванне, што не варта кулі,
Мы ўсе загінем, чуеце, мы ўсе,
Мае браты, чаму ж і вы паснулі,
Як на падушцы, на сваёй слязе?!

1995

То ўнутраны клопат Расеі

(То внутрiшня справа Расіі)

Не спяць прэзідэнты шчаслівых краін,
Начамі галосцяць, шаленцы,
Іх мучыць хандра, надакучлівы сплін –
Пад танкамі гiнуць чачэнцы.
Панове, засніце ўжо! То не бяда –
Стуліце стамлёныя веі.
Струменіцца з гусеніц кроў, як вада? –
То ўнутраны клопат Расеі.

Міністрам шаноўным на сэрцы цяжэй,
Журбота у іхнім паглядзе,
Бо дзесьці катуюць чачэнскіх людзей,
А панства? – На маскарадзе.
Не плачце! Не трэба! Салодкіх вам він!
Звівайцеся ў танцы, як змеі.
Дзяцей забіваюць і гвалцяць жанчын? –
То ўнутраны клопат Расеі.

З нябёсаў зірнуў на Чачню сам Гасподзь –
Там кроў, быццам нафта, агніцца,
Там нема ў куродыме курчыцца плоць,
І ззяе душа-зараніца!

Але патрыярх, выхавальнік арды,
Што ерась крамлёўскую сее,
Загадвае Богу: «Глядзіш не туды –
То ўнутраны клопат Расеі».

Маліцеся шчыра, народы Зямлі,
Каб тая апека не знікла,
Прасіцеся ўсе, каб прыйшлі маскалі,
І вас ашчаслівілі звыкла.
Бо ваша свабода і мова, і сцяг,
Святое Раство, і надзеі,
І права на мір, на жыццё і свой шлях –
То ўнутраны клопат Расеі!

1995

***Калі сканаў крывавы Тарквемада
(Коли помер кривавий Торквемада...)***

Калі сканаў крывавы Тарквемада,
Па ўсёй Гішпаніі паслалі веставых,
У лахманы апранутых – такіх,
Што за людзьмі віжуюць на загады.

Даймалі роздумы айцоў святых:
А ці не пахіснецца іх улада?
Душа ерэтыка той смерці рада:
Ці ўсмешка твараў не кранецца іх?

Яны ішлі і ўсім распавядалі,
Што інквізітара ўжо больш няма.
А людзі, слухаючы іх, рыдалі...

Хацелі ўсмешкі бачыць вы? Дарма!
Напэўна, людзі добра памяталі,
Што здох тыран, але ж стаіць турма!

1955

(Я все життя жадав свободи...)

Я ўсё жыццё жадаў свабоды,
Чужую ўладу не любіў.
Чаму ж нашыйны крыж з калоды
Не зняў, як вязень, не згубіў?

Няма імперыі аковаў,
Ды волі для мяне няма,
Пакуль не зняў я з роднай мовы,
З народу нашага – ярма.

2009

Багдан Задура

(Багдан Задура)

Прысніўся сёння мне Багдан Задура,
Вясёлы геній і сусед-паляк,
Настаўнік мой і творца іранічны,
Што ні выказванне – падвойны змест.
Ён кніжку маіх вершаў пераклаў,
Незгвалтаваных рыфмамі метафар
Кранаўся, як пасвенчанага хлеба,
І цешыўся аголенасцю думкі,
Нібы мастак жывой натурай. Сёння ж
Пытаецца ў мяне Багдан, бы ў вучня:
«Навошта сам сабе ты гэтак шкодзіш?
Ты аздабляеш рыфмамі старымі
Рой думак, што здзіўляюць навізнаю».
Кажу яму: «Багдане, я на фронце,
І змушаны спяваць, як нашы хлопцы,
А спевы іх – усе зарыфмаваны,
Як коні ў запарожцаў – падкаваны,
І рыфмы тыя – не шкілеты-касцякі,
А залатыя, змытыя слязьмі цвікі.
Такі мой шлях, хоць цяжкая ступа,
Прабач, мой браце, воіну УПА».

2019

Маўчанне

(Мовчанка)

Калі маўчаць нябёсы і лясы
І возера не абзавецца кракам,
І не чутны людскія галасы,
Мне хочацца пагаварыць з сабакам.

Мне хочацца даведацца тады,
Што свет жыве і кроў у ім пульсуе,
Што гарады і вёскі – не клады,
Што я жыву і што жыву не *всуе!*

Спытаецца цішком, сабе пад нос,
Пра аняменне айкумены хтосьці.
Пагавары са мною, браце пёс,
Або хоць гыркні на мяне са злосці!

2006

Застольная песня*

(Застольна пісня)

Свет не мае дна,
Ён – адна мана.
А як хочаш праўду ведаць –
Пасмакуй віна.

А хто п’е віно,
Тым усё відно –
Што і заўтра гэтак будзе,
Як было даўно!

А хто п’е мяды,
Рады той заўжды.
А як нават бяду мае –
Цешыцца з бяды.

Хто гарэлку п’е,
Таго смерць міне.
А як нават памірае –
Не гніе ў труне!

1971

* «Застольная песня» напісана для мастацкага фільма «Захар Беркут» (заўв. *аўтара*).

Танець Гоголя ў Рыме

(Танець Гоголя в Римі)

*«...Как только повернули мы налево
от дворца Барберини в глухой переулок,
он принялся петь разгульную малороссийскую
песню, наконец пустился в пляс...»*

В. Аненкаў.

«М. В. Гоголь у Рыме летам 1841 года»

Ад плошчы Барберыні летуценна
Душа красае вогненны гапак...
Аж, нібы сёстры, моляць шэптам цені –
На бруку і на мармурових сценах:
Жыццё пагубіш, – не скачы ж ты так!

А ён абцасамі габлюе камень,
Як на падпітку нежынскі дзяцюк.
Фантаны моўкнуюць, што гулі вякамі,
І хмары расступаюцца зьякана
Ад розмаху яго шалёных рук.

Танцуе бог у грэшнасці вяселля,
Тварэц натхнёны, чалавек-прарок.
Аж кардыналы пакідаюць келлі,
З'язджае з Палаціну Марк Аўрэлій,
Каб падзівіцца на яго здалёк.

На Украіне гэтак вось дадому
З карчмы басота грэшная ідзе,
Бяда танцуе люта, без утомы;
Вялікі Рым (maxima verum Roma)
Ад гапака палтаўскага гудзе.

А можа, то вясёлымі нагамі
Астап прытупвае ў астатні раз
І кліча бацьку, скуты ланцугамі?
А можа, агнявымі языкамі
Спавіты, прытанцоўвае Тарас?

Танцуе Рогаль! Чуеш, Рым? Ты чуеш?!
І путамі мяне ты больш не руш!
Мяне не спаліш і не чацвяртуеш,
Не абкрадзеш і не ператанцуеш,
Хоць кінься сам на лоўлю мёртвых душ!

Ды не! Пра Рым не думае Мікола
Васільевіч! Які да д'ябла Рым!
То Украіна, то вада з Харола
Віруе ў ім, і ззяе ясначола
Наступны дзень пад лахманнём старым!

Наўпрысядкі, дзе ўзнёсся слуп Траяна,
Як пострах і малітва танец той –
Гаючым словам, каб айчына-рана
Гаілася, каб стала Русь чаканым,
Нязгасным ззяннем сутнасці людской!

Там, дзе імперый мёртвых сарцавіна
У мармуры стаіць за векам век,
Танцуе геній у бяссмерці слынным,
Як з гора бог, ідзе ў прыскоку дзіўным
Ад шчасця ён, няшчасны чалавек.

1983

*Navigare necesse est**

Ааду Хінту

1

Човен у цемры імкне да прычалу,
Човен блукае без берагоў.
З чорнае хмары, з лютага шквалу
Не праглядае родны агонь.

Неба руйнуецца – падаюць горы,
Дождж бізуном сячэ па вачах,
Мабыць, не змогшы ветру пабораць,
Востраў падняўся і знік, нібы птах.

Што ж тут рабіць? Можа, вёслы адкінуць,
Рукі крыж-накрыж – і ost вам і west,
І прычакаць, покуль хвалі нахлынуць?
Не! Navigare necesse est!

* Navigare necesse est – трэба плысці далей (*лац.*).

2

Гасне дзіцятка ад белакроўя,
Зорачка ў небе ледзьве трымціць.
Падае свет, як сцяна, ва ўзгалоўі,
Сэрца абвугленае баліць.

Пробліск раптоўнай усмешкі – як дзіва
(Цемра згарэла слязьмі па начах).
Доктар пагляд адвёў палахліва.
Не! Больш не свеціць надзея ў вачах...

Што тут рабіць? Браць вярхоўку паглумна
Ды задушыць у горле пратэст,
Знішчыць святло і пачуццяў, і думак?
Не! Navigare necesse est!

3

Брат адступае ад запавету,
Клятву ламае, што ў бойцы даваў.
Ён ужо зоркамі іншага свету
Зрадна душу сваю зачараваў.

Вабяць яго дарагія саеты
Славы і споднікаў слаўных цяпло,
І ўжо ён ходзіць змятаць з-пад штыблетаў
Пад хмарачосамі попел і тло.

І на екранах мёртвага раю
Вяжа, як сеці, адступніцтва тэст.
Што нам рабіць? Паміраць у адчай?
Не! Navigare necesse est!

4

У павуціне сонца, як люстра,
Дымам спавіта людская любоў.
Смерць нам прарочыць зноў Заратустра,
Лорка ад кулі падае зноў.

Злосць гругановым позіткам коле,
Выдзеўбці праўду прагне датла,
Дротам калючым крылы зняволіць,
Душы ўстаўляць, нібы вока, са шкла.

Ад палігонаў лугі пасівелі,
Крышыцца неба сіні азбест, –
Што тут рабіць? Піць смяротнае зелле?
Не! Navigare necesse est!

Груган

(Ворон)

З дзядзькам араў я поле вясною.
Следам груган ішоў баразною.
Пана нагадваў альбо манаха:
З выгляду быў чалавекам – не птахам.
Чорны сурдут апрануў элегантна,
Крочыў павольна – гэтакім франтам.
Раптам у плузе зламалася кола.
Дзядзька спыніўся, глядзіць невясёла.
Стала і птушка...

«Паганья вочы, –
Адрамантуй цяпер, калі сурочыў!» –
Крык гэты дзядзькаў птушку не ўразіў:
Майстрам груган стаў ля плуга адразу,
Дзюбам пацокаў: «На новым коле
Едзьце, панове, даворвайце поле!»
І ў гругана зноў перавярнуўся,
Шухнуў угору і нам усміхнуўся.
Знік, захінуўшыся чорнай сутанай.
Дзядзька на д'ябла нават не глянуў.
Зноўку патупалі мы баразною,
Следам ішло груганнэ талакою,
Як чарнакрылыя херувімы, –
Чорта ж убачыць таго не маглі мы...

Час праляцеў... Трактар выйшаў на ніву.
Зноў груганы там цікуюць спажыву.
Я прыязджаю, сею зярняты...
Дзе ж гэта д'ябал той зухаваты?
Быў бы ў пісьменстве модны ён вельмі –
Сілай не боскаю, сілай – пякельнай.
Слова – пакута, слова – рэторта.
Поспех ды слава – варыва чорта.
«Добры гругане, любы мой дружа,
Слова зламалася, адрамантуй жа!»
А груганы ідуць за плугамі
І толькі цікавяцца чарвякамі.
Нібы з глухімі, я размаўляю, –
Д'ябла між іх, пэўна, больш не спаткаю...

(Над нашим світом і під нашим світом...)

Над нашым светам і пад нашым светам
Ёсць не адзін яшчэ не знаны свет.
Туды не даляцець зямным ракетам,
Там госьць ад нас – святла нясны след.

Туды мяне нястомна нехта кліча,
Блакітам сцэле шлях праз каламуць,
Нібыта хоча ветрам таямнічым
Маёй душы дыханне абгарнуць.

Там паміж зор у прывідным тумане
Пчалой трымціць віола давідна.
І кроў мая звініць ад хвалявання,
Нібы нябёс напятая струна.

І, можа, ўсё, што мне запомніць трэба,
Як сэрца надарванага ўскалых,
Дык толькі – карта жнівеньскага неба
І кліч бязмежжа, што ў вачах тваіх!

(Коли мені не допоможуть вірші...)

Калі ўжо мне не дапамогуць вершы –
Не дапамогуць мне і дактары.
У сны свае, іх вешчай праўдзе верны,
Я адыду самотна на зары.

Тады прыйдзі, як смутак-жаль нахлыне,
Любоў мая, ды сэрца тым не рві,
Што ўсе жыццё аддаў я Украіне,
Табе ж – пучок магільнае травы.

Я знаю, мілая: несправядліва,
Ды падзяліць іначай я не мог,
Бо й гэтая трава – такое ж дзіва,
Як радасць пройдзеных з табой дарог.

(Прийшов купец з червоними очима...)

Прыйшоў купец з чырвонымі вачыма,
Ля ганка з бацькам нешта гаварыў,
А потым выцягнуў капшук з грашыма
І за маё дзяцінства заплаціў.

Апрануты ў чысцюткую сарочку,
Размазваючы слёз няўцешных след,
Я пацягнуў цяля на матузочку
Да чорнай яткі за купцом услед.
Гарэла сонца ранаю барвовай
Там, дзе ў лясах канчаецца зямля.
Я думаў, як схавацца ад каровы,
Калі яна спытае, дзе цяля?

Прынёс я матузочак ад цяляці,
Стаяў у хаце, поўнай нематы,
На ложка лёг і чуў у сне, як маці
Дзяліла на падаткі залаты.
А потым ціха, нібы гай асенні,
Малілася за душы ўсіх нябог.
І прачынаўся я, нібыта ў сене,
У цёплым шэпце, што не слухаў Бог...

І сѣння, толькі сон прыглушыць стому,
Я чую словы матчыны ізноў,
Імчу па сцежцы палявой дадому,
Дзе на траву спывае сонца кроў.

Сонца (Сонце)

1

Сонца выпалася, устала,
памылася, усміхнулася,
зайшло ў стайню,
вывела нашага каня,
села на яго і паехала
спачатку сцежкаю па Юркавым гародзе,
а потым сінімі вяршынямі гор.

А я адвязаў нашу карову
ад жолаба і ўсё бачыў.

Потым мы выйшлі з каровай на пашу,
а там сонца ў расе купалася, смялася,
да ног маіх босых падкрадалася,
мяне за пяты казытала.

А наша карова
цалавала сонца ў залатыя шчокі,
лізала яму аблічча
і плакала, як над сваім цяляткам,
якое толькі нарадзілася
і не мае сілы падняцца.

2

Я стаяў каля нашай каровы
у глыбокай расе,
і сонца стаяла ў расе,
як пастушок,
і мы разам чыталі кніжку.
Я сядзеў у бібліятэцы,
глядзеў у разгорнуты том,
а сонца стаяла ў акне,
як дзяўчына, што мые шыбу,
і нахілялася да мяне,
і мы разам чыталі кніжку.

Я хадзіў з сонцам у школу,
вырастаў каля сонца,
абдымаўся з сонцам у ложку,
будзіўся сонцам,
заплываў у моры да сонца,
стоячы самотна, як палец,
на плошчах Кіева, маліўся сонцу,
а цяпер каля мяне
шмат людзей, а сонца няма.

Мяне, спавітага сівізною,
сонца пакінула.
Засталіся мне толькі кніжкі,
прачытанья з сонцам.

1999

(На нашім городі росте каміння...)

На нашым гародзе расце каменне,
Расце, як зубы ў дзяснах зямлі.
Ягонае вострае трушчу карэнне
І выношу на вуліцу ў кашалі.

Выношу – аж рвуцца кволяя рукі,
І ведаю, зноўку за год па вясне
Вышчарыць скіба зноў камянюкі
І зноўку збіраць іх патрэбна мне.

– Збірай, – казаў мне бацька, – ў пакоры,
А ніўка аддзячыць табе штогод.
А маці казалі, што мёртвыя зоры
Ляцяць узімку на наш гарод.

Сцвярдзела мазолле рук маіх дужых,
І доліла доля ўсяго жыцця
Збіраць каменне на жвірыстых душах
І тачкамі звозіць у яр забыцця.

Фотаздымкі (Фотграфіі)

На старых фотаздымках,
дзе я яшчэ такі малады,
мяне няма.
Там нейкія падобныя да мяне людзі,
але мяне няма.
Няма там
ні маёй сівізны, ні стомы, ні смутку.
А дзе яно ўсё было,
калі я фатаграфаваўся?
Хлопчык, які глядзіць на мяне
з тых здымкаў,
не ведае, як азвацца да мяне.
Ён
звяртаецца так пяшчотна: «Тата!»
Не бацька я табе, хлопча,
і ты мне не сын.
Што праўда, мы калісьці сустракаліся,
але калі,
дзе і навошта,
не памятаю.

1999

Рубаі

(Рубаіі)

1

Калісь даўно нібы не меў я цела.
Душа мая была ў сарочцы белай.
Ды плоць маю пачаў паліць агонь,
Як ластаўка праз сэрца праляцела.

2

Каб яблыня твая ўрадлівая была –
У ствол ёй цвік забі! Парада не без зла,
Ды кажа так народ. – Забі, дадам я, покуль
У дрэве дух жывы, а не мяшок дупла!

3

Прыгадвай смерць, пакуль яшчэ здароў,
Пакуль, нібы жаробка, грае кроў,
Бо той жыцця не ведае, хто смутку
Хоць раз у радасцях не пабароў.

4

Смерць – прыбіральшчыца зямлі, яна ж
Планеты абнаўляе экіпаж.
Каханне служыць ёй, але за кім жа гэта
Блакітны плашч яна нясе, як паж?

5

Я грыб знайшоў, прайшоўшы тры лясы,
Ды і кажу яму: «Ты – бог красы!»
А ён: «Я добра знаю чалавека:
Спярга пахваліш, а тады з'ясі».

6

На мыліцах з вайны прыйшоў дадому ён,
І ўпала перад ім любоў, і як праз сон,
Драўляную нагу цалуючы, шаптала:
«О шчасце ты маё, мой чарнабровы клён!..»

7

Ішоў і ўсюды дрэвы ўздоўж дарог
Я бачыў – не зразайце іх, крыў Бог!
Бо як тады вярнуся я дадому
Пустэльнію – на родны свой парог?

8

Гарпунна ўбіта думка ў чэрап твой –
Не вырвацца! Не здужаць сілы той,
Што, як кіта на акіяне-моры,
Цябе па свеце цягне за сабой!..

9

Не быў я справядлівым да канца
І нават ля труны ўдаваў сляпца –
Над мёртвым воўкам гаварыў прамову
Так жаласна, што плакала аўца.

10

Ёсць людзі, як дубы, і ёсць дубы, як людзі,
Што пад маланкі падстаўляюць грудзі,
Каб кволую бярозку зберагчы,
Хоць знаюць добра – ім пагібель будзе.

11

Я чуў, як сэрца жаласна крычыць,
Каб ворага ляжачага не біць.
А розум гаварыў зусім спакойна:
Заўжды – запомні! – гадзіна ляжыць.

12

Анёл спытаўся – малады ў старога:
Ці бачыць Бог, што зла на свеце многа?
Стары з крыла свайго скубнуў пяро,
Штось напісаў, ды не сказаў нічога.

13

Нямала ёсць на гэтым свеце дзіў:
Вунь сатана нявіннага забіў.
Ды дзіўна тое: калі быў маленькім,
Піў малако, крыві ён не любіў.

14

Я бачыў Амстэрдам і Сіракузы,
Ды не шукаў я там натхнёнай музы;
Яна – ў Стапчатаве, яе каса –
Як маладая пасма кукурузы.

ЗМЕСТ

***Прагну цябе цалаваць. Паратунак... <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	5
***Я збалеўся, мілая, табою... <i>Пераклад Генадзя Бураўкіна</i>	6
***Я ў пазуху зайду тайком... <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	7
***Вазьмі мяне ва ўскрыленыя ногі... <i>Пераклад Уладзіміра Някляева</i>	8
***Маё каханне, ты як Бог... <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	9
***Быў дзень, калі ніхто не плача... <i>Пераклад Янкі Сіпакова</i>	10
***Напаў на цябе я раптам... <i>Пераклад Янкі Сіпакова</i>	11
***Скіль уборы свае... <i>Пераклад Рыгора Барадуліна</i>	14
***Маё каханне – ссохлая таполя... <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	15
***Пяшчотным кілімам апалага лісця... <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	16
***Найдаўжэйшая з усіх дарог... <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	17
***Што для цябе я маю... <i>Пераклад Міхася Скоблы</i> ...	18
***Я бачыў цябе сягоння... <i>Пераклад Генадзя Бураўкіна</i>	19

Прыпавесць пра каханне. <i>Пераклад Янкi</i>	
<i>Сіпакова</i>	20
Прыпавесць пра Сонца. <i>Пераклад Янкi Сіпакова</i>	23
Прыпавесць пра Смерць. <i>Пераклад Рыгора</i>	
<i>Барадуліна</i>	25
Сляпы дождж. <i>Пераклад Уладзіміра Някляева</i>	31
Зіма. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	32
Вясна. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	33
Лета. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	34
Каханне. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	35
Дзіва. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	36
Лук. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	37
Смех. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	38
Рэўнасць. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	39
Жарабя. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	40
Крылы. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	41
Нецярплінасць. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	42
Мост. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	43
Вінаграднік. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	44
Хлеб. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	45
Сутнасць. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	46
Прагавітасць. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	47
Маці (У згадках я звяртаюся да маці...). <i>Пераклад</i>	
<i>Ніла Гілевіча</i>	48
Дрэвы. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	49
Асвенцім. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	50
Жаль. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	51

Успамін. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	52
Ліст. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	53
Голас. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	54
Конь. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	55
Яшчэ пра каня. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	56
Старая рыфма. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	57
Маёвы дождж. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	58
Туга. <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	59
***Міргаюць зоркі ў небе чыстым... <i>Пераклад</i> <i>Генадзя Бураўкіна</i>	60
***Калі б я страціў вочы, Украіна... <i>Пераклад</i> <i>Міхася Скоблы</i>	61
***«Прыйдзі, мой браце, да мяне ў Маскву...» <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	62
Маці (Сельскі клуб. Чатыры крокі – сцэнка...). <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	63
Яліны. <i>Пераклад Васіля Зуёнка</i>	65
У Косаве на Івана. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	67
Раство. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	69
***Дзе вулі пад назіркам аблачын... <i>Пераклад</i> <i>Міхася Скоблы</i>	70
Напарстак. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	71
Стапчатаўскія вішні. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	73
Два колеры. <i>Пераклад Дзмітра Шчарбіны</i>	74
Зямля з Тарасавай магілы. <i>Пераклад Вячаслава</i> <i>Рагойшы</i>	76
Песня пра сотніка. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	78

Вар'ятка. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	80
***Паміж гарамі – россып белых юртаў... <i>Пераклад Вячаслава Рагойшы</i>	81
Ліст да аднаго знаёмага ў справе філалагічнай. <i>Пераклад Вячаслава Рагойшы</i>	83
Казак Мамай. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	85
***Не ўставайце, рабы... <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	87
Спачуванне. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	88
То ўнутраны клопат Расеі. <i>Пераклад Дзмітра Шчарбіны</i>	89
Калі сканаў крываваы Тарквемада. <i>Пераклад Лявона Баршчэўскага</i>	91
***Я ўсё жыццё жадаў свабоды... <i>Пераклад Вячаслава Рагойшы</i>	92
Багдан Задура. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	93
Маўчанне. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	94
Застольная песня. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	95
Танец Гогаля ў Рыме. <i>Пераклад Васіля Зуёнка</i>	96
Navigare necesse est. <i>Пераклад Васіля Зуёнка</i>	99
Груган. <i>Пераклад Васіля Зуёнка</i>	102
***Над нашым светам і пад нашым светам... <i>Пераклад Генадзя Бураўкіна</i>	104
***Калі ўжо мне не дапамогуць вершы... <i>Пераклад Ніла Гілевіча</i>	105
***Прыйшоў купец з чырвонымі вачыма... <i>Пераклад Генадзя Бураўкіна</i>	106

Сонца. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	108
***На нашым гародзе расце каменне... <i>Пераклад</i> <i>Рыгора Барадуліна</i>	110
Фотаздымкі. <i>Пераклад Міхася Скоблы</i>	111
Рубаі. <i>Пераклад Ніла Гілевіча і Вячаслава</i> <i>Рагойшы</i>	112

У серыі «Паэты планеты», акрамя выбраных вершаў
Дзмітра Паўлычкі, таксама ёсць у продажы зборнікі такіх паэтаў, як:

Сафо «Песні»

Франчэска Петрарка «Выбраныя песні з «Канцаньерэ»

П'ер дэ Рансар «Выбраныя вершы»

Ўільям Шэкспір «Выбраныя санеты»

Ёган Вольфганг Гётэ «Выбраная паэзія»

Габрыэла Містраль «Выбраныя вершы»

Умар Хаям «Выбраныя рубаі»

Шарль Бадлер «Выбраныя вершы»

Райнэр Марыя Рыльке «Выбраная лірыка»

Фрыдрых Гельдэрлін «Выбраная паэзія»

Генрых Гайнэ «Выбраныя вершы»

Гіём Апалінэр «Выбраная паэзія»

Эдгар По «Выбраныя вершы»

Федэрыка Гарсія Лорка «Выбранае»

Джон Кітс «Выбранае»

Рыгор Барадулін «Перавыбранае»

Дзімча Дэбляянаў «Выбранае»

Гай Валерыі Катул «Выбраныя вершы»

Яраслаў Вырхліцкі «Выбраная паэзія»

Ян Каханоўскі «Выбранае»

Катры Вала «Выбраныя вершы»

Канстандзінас Кавафіс «Выбранае»

Барыс Пастарнак «Выбраная лірыка»

Аляксандр Чакс «Выбраныя вершы»

Хуан Рамон Хіменэс «Выбраная лірыка»

Юлі Таўбін «Выбранае»

Хаім Нахман Бялік «Выбраная паэзія»

Баляслаў Лесьмян «Выбраныя вершы»

Шандар Петэфі «Выбраная паэзія»

Міхай Эмінэску «Выбраная паэзія»

Ўільям Батлер Ейтс «Выбраныя вершы»

Эмілі Дыкінсан «Выбраная лірыка»
Алесь Разанаў «Перавыбранае»
Мацуа Басё «Выбраныя хайку»
Геарг Тракль «Выбранае»
Сяргій Жадан «Вершы»
Рабіндранат Тагор «Гітанджалі»
Сэсар Вальеха «Выбраныя творы»
Сігб'ёрн Обстфельдэр «Выбраная паэзія»
Томас Стэрнз Эльёт «Выбраная паэзія»
Арцюр Рэмбо «Выбранае»
Нікалоз Бараташвілі «Паэзія»
Фрыдрых Шылер «Выбраная паэзія»
Умбэрта Саба «Выбраныя вершы»
Марк Валерыі Марцыял «Выбраныя вершы»
Ўолт Ўітмэн «Выбраная паэзія»
Візма Бэлшавіца «Выбраная лірыка»
Мікола Зэраў «Выбраная паэзія»
Адам Міцкевіч «Выбраныя вершы»
Юсцінас Марцінкявічус «Выбраная лірыка»
Бгартрыгары «Выбраныя вершы»
Эдыт Сэдэргран «Выбраная паэзія»
Ду Фу «Выбраная лірыка»
Эрлінг Кітэльсен «Выбраная лірыка»
Ўільям Блэйк «Выбранае»
Уладзімір Маякоўскі «Паэзія»
Гунар Экелёф «Выбраная лірыка»
Вільгельм Мюлер «Выбраная лірыка»
Анакрэон «Песні і фрагменты»
Энхедуанна «Сакральная паэзія»
Архілох «Вершы і фрагменты»
Срэчка Косавел «Выбраныя вершы»
Фернанду Песоа «Выбранае»
Канстанты Ільдэфанс Галчыньскі «Выбранае»

Паўлычка, Дз.

П21 Выбраныя вершы / Дзмітро Паўлычка; пер. з украінскай. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2020. — 124 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-23-0086-5.

Дзмітро Паўлычка (нар. 1929) – украінскі паэт, грамадскі і дзяржаўны дзеяч, адзін з заснавальнікаў Народнага Руху Украіны, першы кіраўнік Таварыства ўкраінскай мовы, лаўрэат Шаўчэнкаўскай і шматлікіх міжнародных прэмій, Герой Украіны. Перакладчык беларускай паэзіі (твораў Я. Купалы, М. Багдановіча, Р. Барадзіна ды інш). Палова перакладаў, што ўвайшлі ў «Выбраныя вершы», друкуецца ўпершыню.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.161.2-1

ББК 84(4Укр)-5

Серыя «Паэты планеты»

Літаратурна-мастацкае выданне

Дзмітро Паўлычка

ВЫБРАНЬЯ ВЕРШЫ

Дызайн *Марціна Русеўскага*

Адказы за выпуск *Зміцер Колас*

Падапісана ў друк 12.12.2019. Фармат 60×90 1/32.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 3,30. Ум. друк. арк. 3,88.

Наклад 250 асобнікаў. Заказ 55.

Выдавец і паліграфічнае выкананне
індывідуальны прадпрымальнік *Зміцер Колас*.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка
друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220023, Мінск.